

ПРОФІЛАКТИКА ІНФІКУВАННЯ ВІРУСНИМ ГЕПАТИТОМ С НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

Т. В. Коса

*Комунальна установа «Запорізька станція екстреної (швидкої)
медичної допомоги» Запорізької обласної ради*

Вірусний гепатит С – інфекційне захворювання з контактним механізмом передачі збудника, якому властивий тривалий прихований перебіг. Можливий подальший розвиток хронічного гепатиту, цирозу та/або первинного раку печінки. Збудник гепатиту С – одонитковий РНК-вмісний вірус роду *Hepacivirus* родини *Flaviviridae*.

PREVENTION OF VIRAL HEPATITIS C INFECTION IN THE WORKPLACE

T. V. Kosa

Zaporizhzhia Regional Emergency and Disaster Medicine Center

Viral hepatitis C is an infectious disease with a contact mechanism of transmission of the pathogen, which is characterized by a long latent course. Further development of chronic hepatitis, cirrhosis and/or primary liver cancer is possible. Hepatitis C pathogen is a single-stranded RNA-containing virus of the genus *Hepacivirus* of the *Flaviviridae* family.

Вступ. Гепатит С – єдиний вірусний гепатит, проти якого досі не знайдена вакцина. За оцінкою ВООЗ, приблизно 5 % українців інфіковані гепатитом С, а це майже 2 млн осіб. На жаль, багато хворих не знає про свою хворобу. Тож в інтересах медичних працівників вжити усіх заходів для профілактики захворювання.

Основна частина. Кожного пацієнта потрібно розглядати як потенційно інфікованого вірусом гепатиту С. Якщо працівник контактував з інфікованим біологічним матеріалом потенційно інфікованого пацієнта, йому надають невідкладну медичну допомогу.

Про кожний випадок негайно повідомити керівнику підрозділу або відділення (старшому фельдшеру, старшій медичній сестрі). Якщо це мікротравма (поріз або укол голкою), цей випадок повинен бути зафіксований у журналі мікротравм, який затверджений наказом МОЗ України від 25.05.2000 р. № 120 «Інструкція з профілактики внутрішньолікарняного та професійного зараження ВІЛ-інфекцією» (медична документація Форма № 108-0 1/0) [1]. Медичного працівника, який контактував із біологічними рідинами потенційно інфікованого пацієнта, обстежують на РНК-вірус у пер-

ші 72 год та на 6, 12, 24 тижні після контакту. У перші 72 год обстежують, щоб перевірити, чи не є медичний працівник хворим на вірусний гепатит С або носієм вірусу гепатиту С, що не пов'язано з виробництвом. Подальше обстеження відбувається для виявлення факту зараження вірусним гепатитом С, що пов'язаний з виробництвом.

Аби запобігти захворюванню, медичні працівники мають знати властивості вірусу гепатиту С, шляхи його передачі, яких осіб обов'язково обстежувати та як запобігти парентеральним шляхам передачі вірусу. Підготувати навчання за цими темами допоможуть пам'ятки.

Властивості вірусу гепатиту С:

- нестійкий до дії фізико-хімічних чинників (під час нагрівання до 60 °C інактивується за 30 хв, до 100 °C – за 2 хв);
- чутливий до дії хлороформу й ультрафіолетового опромінення;
- можна знезаразити глютаральдегідними дезінфекційними засобами у стандартних концентраціях та за звичайної експозиції;

– з'являється у кровотоці людини через 1–2 тижні після зараження;

– період заразливості починається наприкінці інкубаційного періоду і триває протягом гострого періоду, у разі формування хронічного гепатиту – пожиттєво;

– сироватка або плазма крові, яка містить вірус, зберігає інфекційність 6 років.

Шляхи передачі вірусного гепатиту С

Через використання нестерильних приладів та інструментів після інфікованої особи (бритви, зубні щітки, манікюрні ножиці)	
Через використання нестерильного ін'єкційного інструментарію під час приймання наркотичних препаратів	
Під час гемодіалізу, переливання контамінованої консервованої крові та її продуктів (чинників згортання крові), трансплантації органів та тканин	
Через маніпуляції, пов'язані з контактом із кров'ю (татування, пірсинг, манікюр тощо)	
Під час незахищеного статевого контакту	
Від матері до дитини	

На відміну від гепатиту В, забруднення предметів кров'ю не є вагомим чинником передачі інфекції (за винятком відділень гемодіалізу). У закладах охорони здоров'я необхідно здійснювати профілактичну дезінфекцію засобами, що ефективні при інфекційних захворюваннях із парентеральним механізмом передачі збудників вірусної етіології.

Як не передається вірусний гепатит С

Під час вигодовування груддю	
Через неушкоджені шкіру та слизові оболонки	
Через обійми, поцілунок, рукостискання	
Через харчові продукти	

Особи, яких необхідно обов'язково обстежувати на гепатит С:

1. Діти, яких народили інфіковані гепатитом С жінки.
2. Діти, в родині яких є інфіковані гепатитом С особи.
3. Діти, яких народила жінка із ко-інфекцією ВІЛ.
4. Особи, які приймали ін'єкційні наркотики (включно з тими, хто робив це один раз і не вважає себе наркоманом).
5. Особи, які нині є сексуальними партнерами інфікованих гепатитом С.
6. Особи, стан яких пов'язаний із високою поширеністю вірусного гепатиту С, зокрема:
 - діти з ВІЛ-інфекцією;
 - діти з гемофілією, які отримували концентрати фактора згортання системи крові;
 - діти, які були на гемодіалізі;
 - діти із нез'ясованими аномальними рівнями амінотрансферази.
7. Особи, які були реципієнтами переливання крові чи мали трансплантацію органів, у тому числі:

– діти, які отримали кров від донорів, у яких пізніше виявили гепатит С;

– діти, яким здійснювали переливання крові чи препаратів на основі крові;

– діти, які перенесли трансплантацію органів та/або тканин.

У групі ризику медичні працівники, які проводять маніпуляції та процедури, що становлять ризик інфікування: хірурги, акушери-гінекологи, травматологи, лаборанти, фельдшери, медичні сестри й інші. Всі ці працівники повинні робити щеплення проти вірусного гепатиту А та вірусного гепатиту В, аби запобігти ко-інфекції, що значно обтяжує перебіг хвороби і зменшує шанси на одужання. Рекомендації міжнародних настанов широко проводити скринінгові обстеження на маркери вірусного гепатиту С.

Як запобігти зараженню гепатитом С:

1. Медичний працівник повинен розглядати кожного пацієнта як потенційно інфікованого вірусним гепатитом С.

2. Обов'язково використовувати засоби індивідуального захисту під час безпосереднього контакту з пацієнтом, біологічними тканинами чи рідинами.

3. Не допускати, щоб біологічні тканини або рідини потрапили до навколишнього середовища.

Як запобігти парентеральним шляхам передачі гепатиту С:

1. Усі донори крові, органів, тканин повинні бути обстежені на наявність маркерів HCV (anti-HCV) та активні трансамінази.

2. Переливання крові проводити тільки перевіреною консервованою кров'ю.

3. У жодному разі не допускати до донорства осіб з групи ризику: хворих на хронічний алкоголізм, осіб, які приймали ін'єкційні наркотичні препарати, та чоловіків, які мають сексуальні контакти з чоловіками.

4. Не допускати до донорства осіб, які мають хронічний гепатит (зокрема нез'ясованої етіології), чи протягом останніх років отримували переливання крові та її компонентів.

Профілактика інфікування залежить насамперед від того, чи правильно медичні працівники проводять маніпуляції, пов'язані з контактом із кров'ю та іншими біологічними рідинами. Запобігти гепатиту С, у цьому разі, можна лише, якщо використовувати стерильні інструменти та обладнання, а також дотримуватися гігієни рук перед маніпуляціями та процедурами [2].

Пам'ятка невідкладної медичної допомоги при контакті з кров'ю чи іншими біологічними матеріалами потенційно інфікованими вірусом С (HCV)

<p>Попадання біоматеріалу на неушкоджену шкіру? Добре промити це місце водою з милом</p>	
<p>Поранилися гострим інструментом або голкою, забрудненою біоматеріалом? Промити місце контакту струменем води з милом. Поранену поверхню тримати під струменем води кілька хвилин або поки кровотеча не припиниться. Якщо проточної води немає, обробити поверхню рани місцевим антисептиком або розчином для миття рук. Не можна ушкоджене місце терти, стискати, видавлювати або відсмоктувати кров із рани. Не використовувати розчин етилового спирту, йоду, перекису водню</p>	
<p>Порушення цілісності шкіри через укуси? Промити рану водою, видалити некротичні тканини та провести обробку рани дезінфекційним засобом (20 % водний розчин хлоргексидину біглюконат). Розпочати антибактеріальну терапію, яку призначив лікар</p>	
<p>Біоматеріал потрапив в око? Промити око водою або фізіологічним розчином. Після цього зняти контактні лінзи (якщо такі є) та обробити їх. Не можна промивати око дезінфекційним розчином або милом, а також знімати контактні лінзи під час промивання очей</p>	

Біоматеріал попав на слизову оболонку ротової порожнини?

Виплюнути біоматеріал та промити ротову порожнину декілька разів водою або фізіологічним розчином. Не використовуйте для промивання мило чи дезінфекційний розчин



ВООЗ рекомендує такі заходи для забезпечення первинної профілактики гепатиту С [3]:

- дотримання гігієни рук: миття рук і використання рукавичок, хірургічна обробка рук;
- забезпечення безпечного здійснення медичних ін'єкцій;
- надання комплексних послуг, спрямованих на зменшення шкоди, споживачам ін'єкційних та інтраназальних наркотиків, включаючи стерильне ін'єкційне обладнання;
- регулярне тестування донорської крові на гепатити В і С (а також на ВІЛ-інфекцію і сифіліс);

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Інструкція з профілактики внутрішньолікарняного та професійного зараження ВІЛ-інфекцією : наказ МОЗ України від 25.05.2000 р. № 120.
2. Порядок проведення екстреної постконтактної профілактики ВІЛ-інфекції у працівників при виконанні про-

- безперервне інформування медичного персоналу про шляхи інфікування гепатитом С;

- використання бар'єрних контрацептивів.

ВООЗ відносить до заходів вторинної і третинної профілактики для осіб, які інфіковані вірусом гепатиту С, наступне [3]:

- професійне консультування щодо різних варіантів медичної допомоги та лікування;
- забезпечення імунізації вакцинами від гепатиту А і В з метою запобігання супровідному інфікуванню цими вірусами гепатиту для захисту печінки;
- проведення кваліфікованого лікування;
- проведення регулярного моніторингу з метою ранньої діагностики хронічних захворювань печінки.

Висновки. Ефективних заходів специфічної профілактики гепатиту С досі не існує. Тому на сьогодні захистити працівників лікувально-профілактичних закладів від зараження може тільки ретельне дотримання заходів неспецифічної профілактики, акуратність і відповідальне ставлення до виконання своєї роботи.

фесійних обов'язків : наказ МОЗ України від 05.11.2013 р. № 955.

3. URL: www.phc.org.ua // Державна установа «Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України». – 2019.

Отримано 22.01.20